

Asia: VN/17576/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tampereen kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen luonnoksesta. Luonnos kokonaisuudessaan selkeyttää oppivelvollisuuslakia ja siihen liittyviä lakeja. Tampereen kaupungin lausunnon valmisteluun on osallistunut perusopetus, lukiokoulutus, Tampereen seudun ammattiopisto Tredu sekä työllisyys- ja kasvupalvelut.

Haluamme nostaa esiin huolestamme rahoituksesta oppivelvollisuuslain ja siihen liittyvien lakien toimeenpanoon liittyen. Tampereen kaupungin tekemien laskelmien sekä syksyn talouden toteutumaporttien perusteella rahoitus on alimitoitettu, eikä tule kattamaan toimeenpanon edellyttämiä resursointeja.

Esityksessä oppivelvollisuuslain 2 §:ssä soveltamisalaa rajattaisiin siten, että soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät opiskelutarkoituksessa Suomessa oleskelevat. Muutosesitys on kannatettava. Oleskelun perusteen selvittäminen tapauskohtaisesti jää edelleen koulutuksen järjestäjän selvittämisvastuulle ja vaatii hallinnollista työtä. Oppivelvollisuuden laajentuessa 1.8.2021 alkaen osa ulkomailla perusopetuksen suorittaneista, maahamme opiskelemaan hakeutuneista ja maastamme vakinaisen kotikunnan saaneista on katsottu oppivelvollisiksi. Tulisi harkita säädösmuutosta myös siten, että heidän osaltaan oppivelvollisuus ja maksuttomuus päättyisi 31.7.2022. On tärkeää, että muutoksesta on mahdollista tiedottaa hakeutujille sekä huoltajille jo yhteishaun yhteydessä sekä erityisesti jatkuvan haun tiedoteaineistoissa riittävän ajoissa.

Oppivelvollisuuslain 5 § muutettaisiin siten, että 17 vuotta täyttäneet oppivelvolliset voisivat suorittaa oppivelvollisuutta lasten perusopetuksessa. Esitys on kannatettava, koska tämä mahdollistaa erityisen tuen jatkamisen perusopetuksen loppuun saattamiseen asti. Esityksen mukaan tähän ei myönnettäisi erillistä valtionosuutta, koska kunnilla ei olisi tämän ikäluokan perusopetuksen järjestämisvelvollisuutta. On ehdottoman välttämätöntä, että tähän suoritetaan

perusopetuksen järjestäjälle valtiosuutta, koska kyse on oppivelvollisuuslain mukaisesta koulutuksen järjestämisestä. Muillakaan koulutuksen järjestäjillä ei ole säädettyä kattavaa velvollisuutta järjestää oppivelvollisuuslain mukaista koulusta muutoin kuin oppivelvollisten opiskelupaikan osoittamistapauksissa ja silti oppivelvollisille järjestettyyn koulutukseen suoritetaan koulutuksen järjestäjille valtiosuutta.

Oppivelvollisuuslain 15 § muutettaisiin (siirretään osa 15 a§:ään) ja lisättäisiin uusi 15 a§ . Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjän, jolle on myönnetty TUVA- tai TELMA-koulutuksen lupa, tulee ottaa opiskelijaksi sille osoitettu oppivelvollinen ja mahdollistaa opintojen aloittaminen mahdollisimman pian. On tärkeää täsmentää, mahdollistaako tämä velvoite sen, että koulutuksen järjestäjä asettaa oppivelvollisen opiskelijan etusijalle, jos samaan aikaan on hakeutumassa aloittamaan opintoja myös ei-oppivelvollisia opiskelijoita. Koulutuksen järjestäjillä on rajalliset resurssit (rahoitus, henkilöstö, tilat ym.) ja hakeutujia on useimmiten enemmän kuin resursseja on koulutuksen järjestämiseen käytettävissä.

Oppivelvollisuuslain 19 § Majoituskorvaus muutettaisiin siten, että majoitus- ja matkakorvauksen kilometrirajan ohella myös käytettävä aika otettaisiin huomioon seuraavasti: päivittäinen koulumatka odotuksineen nopeinta kulkuvälinettä käyttäen kestää yli kolme tuntia. Perustelujen mukaan tarkoitettaisiin sekä meno- ja paluumatkaa, ja koulumatkatukilain sääntelyä vastaavaa omaa matkustustapaa, ei nopeinta julkisen liikenteen kulkutapaa. Esitys todennäköisesti laajentaa korvausten saajien määrää, koska tällöin 1,5 tunnin yhdensuuntainen koulumatka odotusaikoinen lähimpään toimipisteeseen mahdollistaisi majoituskorvauksen saannin. Mikäli tämä johtaa majoituskorvauksen saajien määrän kasvuun, tulee tähän varata riittävä resurssi. Kannatamme myös koulumatkatuen hakemusten jättämisen osalta siirtymistä mahdollisimman pian sähköiseen hakumenettelyyn. Tällä hetkellä opiskelija ei voi tehdä koulumatkatukihakemusta sähköisesti.

Lakiin ammatillisesta koulutuksesta lisättäisiin 18 §:ään kohta, jonka mukaan oppivelvollisen keskeyttäessä oppivelvollisuuden suorittamisen toistaiseksi oppivelvollinen katsottaisiin myös eronneeksi. Esityksen perusteella jää epäselväksi, tekeekö koulutuksen järjestäjä ensin päätöksen oppivelvollisuuden keskeyttämisestä toistaiseksi, koska tätä oppivelvollisuuslain 13 § edellyttää. Oppivelvollisuus ei keskeydy ilman, että koulutuksen järjestäjä tekee siitä päätöksen hakemuksesta. Esityksen perusteella tulisi tehdä myös päätös opiskelijan eronneeksi katsomisesta ja tähän tulisi soveltaa menettelyn osalta myös oppivelvollisuuslain 13 §:ää. Oppivelvollisuuden keskeyttäminen toistaiseksi tulisi kirjoittaa säädökseen siten, että koulutuksen järjestäjä tekee hakemuksesta yhden päätöksen eli oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämiss päätöksen ja tähän päätökseen sisällytettäisiin myös oppivelvollisen eronneeksi katsominen.

Oppivelvollisuuslain mukaisen koulutuksen maksuttomuuden pidentäminen: muutettaisiin 16 §:ään, jonka mukaan pidentämistä voisi hakea enintään 6 kk ennen maksuttomuuden päättymistä ja myös oppivelvollisuuden määräaikaisen keskeyttämisen osalta tulisi hakea maksuttomuuden pidentämistä. Lisäksi oppivelvollisuuslain 17 § muutettaisiin siten, että poistetaan ilman hakemusta tehtävä maksuttomuuden pidennys ja tämä liittyy 16 §:n muutoksiin. Muutosesitys on kannatettava,

koska se selkiyttää hakemisprosessia ja todennäköisesti pidentämispäätöksiä ei tarvita kaikkien oppivelvollisten osalta.

Oppivelvollisuuslain 23 § Tietojensaanti laajenee siten, että mukaan tulee myös perusopetuksen järjestäjä. Myös asuinkunnan tiedonsaantioikeutta laajennettaisiin. Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä toimitettava asuinkunnalle 14 §:ssä säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun toteuttamiseksi sekä opiskelupaikan osoittamiseksi välttämättömät tiedot, kun tehdään 11 § 4 mom tai 13 § mukainen ilmoitus asuinkunnalle. Tietojen luovuttajan tulisi arvioida, mitkä tiedot se katsoo välttämättömiksi. Kuitenkin on tärkeä jo esityksen valmisteluvaiheessa rajata tarkemmin, kenelle asuinkunnassa nämä välttämättömät tiedot lähetetään sekä täsmentää mitkä tiedot ovat välttämättömiä.

Esityksen mukaan perusopetuksen järjestäjän on toimitettava uudelle koulutuksen järjestäjälle Perusopetuslain 17 § mukainen päätös erityisestä tuesta Ammatillisen koulutuksen lain 67 § 3 mom ja Tutkintoon valmentavan koulutuksen 22 § 1 mom tarkoitetuissa tilanteissa. Erityisen tuen päätös sisältää oppivelvollista koskevaa, salassa pidettävää tietoa, joten on epäselvää, voidaanko säätää lähetettäväksi yleisesti koulutuksen järjestäjälle oma-aloitteisesti em. tietoja. Lisäksi tulee ottaa huomioon, että perusopetuksen järjestäjä ei voi tietää missä koulutuksessa perusopetuksen suorittanut oppivelvollinen on tosiasiallisesti aloittanut opintonsa. Näkemyksemme mukaan ei ole tarkoituksenmukaista käyttää perusopetuksesta siirtyvän oppivelvollisen perusopetuksen erityisen tuen päätöstä ammatillisen koulutuksen erityisen tuen päätöksen pohja-aineistona vaan tarpeen tietona taustatietona.

Ammatillisen koulutuksen lain 67 § muutettaisiin lisäämällä uusi momentti. Esityksen mukaan, mikäli perusopetuksesta siirtyvälle oppivelvolliselle on tehty perusopetuslain 17 § mukainen päätös erityisestä tuesta, on koulutuksen järjestäjän selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta. Emme kannata esitystä, koska ei ole tarkoituksenmukaista, että perusopetuksesta siirtyvän oppivelvollisen erityisen tuen tarve arvioitaisiin perusopetuslain 17 § mukaiseen päätökseen perustuen. Päätöksen tietoja voidaan tarvittaessa käyttää taustatietona. Lisäksi on huomioitava, että perusopetuksessa on käytössä kolmiportainen malli ja toisella asteella kaksiportainen malli. Ammatillisessa koulutuksessa erityisen tuen tarve riippuu mm. opiskeltavasta alasta. Erityisen tuen tarve samoin kuin pedagogiikka ja oppimisympäristöt tulee valita opiskelijan tarpeen mukaan ja edellä mainitut saattavat erota paljonkin perusopetuksessa käytetyistä.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen 3 § tehtäisiin lisäys, joka mahdollistaa koulutuksen järjestämisen myös työvoimakoulutuksena. Tähän sovellettaisiin mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään työvoimakoulutuksesta. Esitys laajentaa Tuva-koulutuksen hyödyntämistä laajemmin, mutta tehtävän laajentaminen edellyttää, että Tuva-koulutuksen järjestämiseen kohdennetaan lisää opiskelijavuosia sekä rahoitusta.

Muita täsmennystarpeita oppivelvollisuuden laajentumisen johdosta:

Oppivelvollisen määräaikainen matkakorvaus tapaturman tai sairauden ajalta:

Mikäli toisen asteen oppivelvollinen tarvitsisi kuljetusta liikkumisen estävän tapaturman johdosta tai muusta tilapäisestä sairaanhoidollisesta syystä, ja oppivelvollinen ei ole Kelan koulumatkatuen piirissä, oppivelvollinen tai huoltaja ei saa tällä hetkellä mitään taloudellista tukea tilapäisiin korkeampiin koulumatkakustannuksiin. Kelan koulumatkatuki eikä muukaan Kelan tuki kata em. tilanteita, vaikka kyse on oppivelvollisuuden suorittamisesta. Näihin tilanteisiin tulisi saada oppivelvolliselle mahdollisuus johonkin korvausmenettelyyn, jotta opinnot ja oppivelvollisuuden suorittaminen toisella asteella eivät näistä korkeammista koulumatkakustannuksista johtuen viivästyisi tai keskeytyisi määräaikaisesti.

Oppivelvollisuuden laajentumisen kustannusvaikutukset: Lausuntopyynnön perusteluissa todetaan, että ammatillisen koulutuksen osalta maksuttoman koulutuksen oppimateriaalikustannukset on arvioitu olevan 707 euroa koko opiskelujalta eli noin 235 euroa opiskeluvuotta kohti. Oppivelvollisuuden täytäntöönpanon osalta toisen asteen koulutuksen toteutuvat kustannukset ovat esitettyä korkeammat. Tredun syksyn 2021 oppivelvollisuuden laajentumisen kustannukset ovat olleet syyslukukauden ajalta n 350 euroa oppivelvollista kohden ja aloittaneille oppivelvollisille tulee vielä opintojen kuluessa edelleen hankittavaksi tarvikkeita, opetusmateriaaleja ja välineitä ym. Vain osa hankinnoista voidaan kierrättää kolmen vuoden opintojen jälkeen. Ammatillisen koulutuksen maksuttomuuden kustannukset vaihtelevat tutkinnoittain huomattavasti ja myöskään tätä ei ole otettu huomioon. Erittäin todennäköisesti myös TUVA-koulutuksen järjestämisen kustannukset erityisesti oppivelvollisten osalta tulevat olemaan korkeammat kuin mitä lain valmistelussa on arvioitu. Nykyisen VALMA-koulutuksen kustannukset ovat olleet Tredussa noin 10 100 e/ opiskelija. On välttämätöntä, että oppivelvollisuuden laajentumisesta aiheutuvat kustannukset korvataan koulutuksen järjestäjille täysimääräisesti.

Toteamme, että lukiolakiin tehdyt muutokset ovat perusteltuja.

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus työvoimakoulutuksena

Lausunnon luvussa 2.9. Olisi hyvä, jos TUVA-koulutusta voisi järjestää työvoimakoulutuksena niille maahanmuuttajataustaisille asiakkaille, jotka ovat kotoutumislain ja kotoutumissuunnitelman piirissä, että myös heille, jotka eivät enää ole kotoutumissuunnitelman piirissä.

Esityksessä on mm. luvut Vaikutukset muihin viranomaisiin ja Tietosuojavaikutukset, mutta kummassakaan ei mainita miten tietoja vaihdetaan tarvittaessa valtiollisten tai kunnallisten työvoimaviranomaisten/työllisyyspalveluiden kanssa. Jos tietojenvaihto katsotaan tarpeelliseksi, siitä on erikseen säädettävä, koska nykylait ja soveltamisohjeet eivät sitä mahdollista.

Anttila Miia
Tampereen kaupunki